

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput Finale. (a) Idem Livon. Episcopo, & eius, qui cum ipso sunt fratribus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

facile revocari: fideles hujusmodi matrimonialiter copulati libere possunt, & licite remanere conjuncti, cum per sacramentum Baptismi non solvantur conjugia, sed crimina dimittantur. Et quoniam pagani circa plures foeminas insimul affectum dividunt conjugalem, utrum post conversionem omnes, vel quam ex omnibus retinere valeant, non immerito dubitatur. Quia (d) verò tam Patriarcha, quam alii viri justi, ante legem pariter, & post legem multas uxores simul habuisse leguntur, nec contrarium apparet in Evangelio, vel lege præceptum, neque pagani subijciuntur canonicis institutis post inventis, quemadmodum est præmissum, videtur quod & nunc juxta ritum suum licite contrahant cum diversis, quorum conjunctiones legitimas unda sacri baptismatis non dissolvit; & ita Patriarcharum exemplo ad fidem Christi pagani conversi conjugiorum pluralitate gaudebunt. Verum absolum hoc videtur, & inimicum fidei christianæ, cum ab initio una costa in unam foeminam sit conversa, & scriptura divina testetur, quod *propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*: non dixit tres, vel plures, sed duo: nec dixit, *adhaerebit uxoribus*, sed *uxori*. Unde Lamech, qui plures legitur habuisse uxores, reprehenditur in scripturis, eo quòd primus reprobendam bigamiæ speciem introduxit. Licet autem de his non quaesieris, volentes tamen tam te, quam alios super his etiam reddere certiores, eo quod veritas prævaleat falsitati, sine dubitatione qualibet protestamur, quod nulli unquam licuerit insimul plures uxores habere, nisi cui fuit divinâ revelatione concessum: qui mos quandoque interdum etiam fas censetur: per quem sicut (e) Jacob à mendacio, Israëlita à furto, Samson ab homicidio; sic & illi ab adulterio excusantur. Sanè hæc juridica sententia probatur etiam testimonio veritatis in Evangelio testantis, *quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob causam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur*. Si ergo uxore dimissâ, duci & alia de jure non potest, fortius etiam ipsâ retentâ: per quod evidenter apparet, pluralitatem in utroque sexu, cum non ad imparia judicentur, circa matrimonium reprobendam. Qui verò (f) secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem, cum tale repudium veritas in Evangelio reprobaverit, nunquam eâ vivente licite poterit aliam, etiam ad fidem Christi conversus habere, nisi post conversionem ipsius illa renuat habitare cum ipso; aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum: in quo casu, restitutionem petenti, quamvis de justa spoliatione constaret, restitutio negaretur; quia secundum Apostolum, frater, aut soror non est in hujusmodi subjectus servituti. Quod si conversum ad fidem & illa conversa sequatur, antequam propter causas prædictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compellitur. Et quamvis secundum Evangelicam veritatem, qui duxerit dimissam, mœchatur; non tamen dimissor poterit objicere fornicationem dimissæ, pro eo quod nupserit alii post repudium, nisi aliàs fuerit fornicata.

NOTÆ.

1. (a) **T**iberiaden.] Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc tit. cap. 2. ex qua textum hunc restituo, & in cap. gaudemus, qui filii sint legitimi, ubi extat alia pars, ut ibi notavi.
2. (b) **Secundo.**] Non idem decrevit de primo transversali gradu Innocentius, quia consultus de eo non fuerat; non quia gradus ille à jure naturali sit prohibitus, ut jam notavi in cap. 5. de consanguin. & affin. & docet Diana p. 8. tract. 1. resol. 68.
3. (c) **Fideles & infideles.**] Diversimodè tamen; nam apud fideles est sacramentum, apud infide-

les est matrimonium tantum ratum, ut exposui in cap. de infidelibus, de consanguin. & affin. ubi hujus partis commentarium dedi.

(d) **Quia verò.**] Hanc secundam partem de polygamia, & polyviria tractavi in cap. 3. de sponsa duorum.

(e) **Jacob à mendacio.**] Explicat Arniseus 2. p. relect. cap. 2. sect. 8. num. 20.

(f) **Quia verò secundum.**] Hanc textum partem exposui in cap. 1. hoc tit. & perdoctam relectionem ad hunc textum scripsit Balboa, pluraque de conjugis infidelium concessit Fragofo de regim. Christi. Recipub. p. 3. diffut. 22. per tot.

CAPUT FINALE.

(a) *Idem Livon. Episcopo, & eis, qui cum ipso sunt fratribus.*

Deus qui Ecclesiam suam, &c. *Et infra:* Quia verò in matrimoniis contrahendis dispar est ritus Livon. de novo ad fidem catholicam conversorum à nostro, cum in consanguinitate, vel affinitate distinctionem canonicam non attendant, & relictas fratrum indistinctè sibi consueverint copulare: ne propter hoc à bono proposito retrahantur, cum nec quidam eorum voluerint credere, nisi relictas fratrum eos (b) patere mini retinere, nec vos eos nisi tales dimitterent, recipere volueritis ad baptismum: propter

novi-

novitatem, vel infirmitatem gentis ejusdem concedimus, ut matrimoniis contractis cum relictis fratribus utantur: si tamen fratribus decedentibus sine prole, ut semen defuncti, juxta (c) legem Mosaicam suscitarent, cum talibus contraxerunt, ne tales sibi de cetero postquam ad fidem venerint, copulentur, prohibentes, sanctæ mem. Beati (d) Gregorii Papæ prædecessoris nostri vestigiis adherentes, ne populus Livon. à bono, quod cœpit, austeriora metuendo recedat, ut in (e) quarta, & ulterius genératione matrimonium contrahant, donec in fide plenius solidentur, cum eis auctoritatè Ap. dispensamus, non eâ intentione concedentes hoc ipsis, ut postquam firmâ radice in fide fuerint solidati, talibus jungantur; nam secundum (f) Apostoli verbum dicentis: *Lac dedi vobis potum, non escam*; illis modo, non posteris temporibus tenenda concessimus, ne quod ablit, exuratur bonum, quod adhuc infirmâ est radice plantatum, sed firmetur potius, & usque ad perfectionem fideliter conservetur. Cum autem sacramentum conjugii (g) apud fideles, & infideles existat, quemadmodum Apostolus protestatur: *Si quis, inquit, frater infidelem habuit uxorem, & hæc consentit habitare cum eo, non illam dimittat*: & a paganis, qui constitutionibus canonicis non arctantur (quid enim ad nos, secundum eundem Apostolum, de iis qui foris sunt judicare?) in secundo, & tertio gradu, quoad eos licitè contrahatur, in favorem Christianæ Religionis, & fidei, à cujus perceptione per uxores se deferri timentes, viri possunt facile revocari, fideles in hoc gradu in infidelitate sibi matrimonialitèr copulati liberè possunt, & facile remanere conjuncti, cum per sacramentum baptismi non dissolvantur conjugia, sed crimina dimittantur.

NOTÆ.

- (a) *[Ivon.]* Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc titulo, cap. final. & in cap. Deus, de vita & honest. cleric. ubi extat prior pars hujus Decretalis, & in cap. Deus, de penit. & remiss. ubi extat posterior pars. Cum enim Livonienses temporibus Urbani tertii ad fidem catholicam abjecto Paganismo converti cœpissent operâ & prædicatione Sancti Meynardi Canonici Siegburgensis, nec non Bertoldi Abbatis Lubecensis, ut referunt Arnodus lib. 7. cap. 8. & 9. Baronijs anno 1180. Manrique tom. 4. annal. Cisterc. anno 1220. cap. 1. Cujac. in d. cap. Deus, de vita & honest. cleric. cujus conversionis mentio fit in cap. dilecti, de purgat. vulgar. Consultus fuit Innocentius variis in dubiis in ea regione emergentibus ratione novæ prædicationis, propter veteranos Livoniensium mores. Quibus respondet Innocentius in præsentî Decretali, & in d. c. Deus.
- (b) *[Pateremini retinere.]* Quas ante in ipsa infidelitate acceperant; unde non sunt audiendi Parisius consil. 68. lib. 4. num. 275. & alii, quos refert Barbosa in præsentî, dum præsentem textum accipiunt de matrimoniis contractis à Livoniensibus post Baptismum, quo tempore cum juxta sacros canones illa celebrare deberent, idè indigebant præsentî Innocentio III. dispensatione; ut cum uxoribus relictis à fratribus defunctis, & à se ductis cohabitare possint: nam hæc sententia apertè refellitur ex verbis relatis, & ex illis, *matrimonii contractis*, ubi expressè agitur de matrimoniis celebratis in ipsa infidelitate; & expressiùs ex illis, *ne tales sibi de cetero postquam ad fidem venerint, copulentur*. Gregorius enim in favorem Livoniensium triplicem dispensationem concedit in hoc textu. Prima, ut qui in ipsa infidelitate cum relictis fratribus ad suscitandum eorum semen nuptias contraxerant, post baptismum eas uxores retineant. Secunda, ut etiam post baptismum possint in quarto gradu copulari. Tertia, ut qui in infidelitate in secundo, seu tertio gradu conjuncti erant, etiam post baptismum easdem uxores retineant.

(c) *[Juxta legem Mosaicam.]* Relatam cap. 25. Deuteron. ubi viro, qui semen fratris suscitari renuebat, defuncti uxor coram judicibus illi etiam invito calceum solvebat; & in ejus faciem conspuebat, eam inrens ei notam, ut ipsius domus, discalceati domus vocaretur: cujus ritus meminerunt Josephus lib. 4. antiquit. cap. final. D. Cyprianus lib. 2. adversus Judæos, cap. 18. in illis verbis: *Erant enim in lege, ut quisquis nuptias recusaret, calcamentum deponeret, calcaretur verò ille, qui sponsus futurus esset*. Illustrat Seldenus ad leges Hebræorum, cap. 14. Et rationem hujus discalceationis doctè assignat Ramirez de Prado in Pentecontarcho, cap. 26. quæ lex ceremonialis erat, & mysterium continebat, nempe ut in nomine primogeniti conservaretur familia, & in primogenitura Christi nunquam interitura significaretur, D. August. in Levit. 9. 61. & sic continebat exceptionem, & dispensationem præcepti de non revelanda turpitudine uxoris fratris, relatam cap. 18. Levit. vers. 16. Non tamen in præsentî Gregorius permittit Livoniensibus nuptiis jam contractis cum relictis fratribus uti; juxta legem Moysis, quia lex illa possit hodie suscitari, cum esset ceremonialis, & per consequens post mortem Christi mortifera, juxta traditam in cap. translato, de constit. sed tantum ad vitandum scandalum, & ne illi populi retraherentur à susceptione fidei; quia matrimoniis juxta consuetudines suas contractis non sinebantur uti.

(d) *[B. Gregorii.]* Magni videlicet, qui consultus ab Augustino Angliæ Apostolo, de Anglis, qui per ignorantiam nuptias illicitas contraxerunt, responso 7. scribit: *Ut in gradu prohibito conjuncti non separentur, aut communione Ecclesiæ ideo priventur*. Quod responsum cum aliis ipsius Gregorii extat lib. 12. epist. 31. & repetitur ab Egberto Eboracensi Archiepiscopo, cap. 131.

(e) *[Quarto.]* Qui gradus etiam post Concil. Lateran. celebratum temporibus Innocentii III. relictus fuit juxta veterem prohibitionem, cap. non debet, de consanguin. & affin.

(f) *[Apostoli.]* Ad Corinthios cap. 3.

(g) *[Apud fideles & infideles.]* Diverso tamen modo,

modo, ut probavi in cap. de infidelibus, de consanguin. & affin. ubi hanc textus partem illustravi.

COMMENTARIUM.

5. *Conclusio traditur & probatur.*

EX hoc textu communiter talis deducitur assertio: Matrimonium celebratum cum relicta fratris defuncti, nullum est, nisi per Ecclesiam dispensetur, ut ita conjuncti in tali matrimonio persistent. Priorem partem assertionis probant textus in can. 61. Concil. Illiber. ibi: Si quis post obitum uxoris suae sororem ejus duxerit, & ipsa fuerit fidelis, quinque annis à communione placuit abstinere: nisi forte dari pacem velocius necessitas coegerit infirmitatis. Altissiod. can. 30. Non licet duxi sororem, si una mortua fuerit, alteram in conjugium accipere. Concil. Neocæsar. can. 2. Mulier si duobus nupserit fratribus, abiciatur usque in diem mortis: sed propter humanitatem in extremis suis, Sacramentis reconciliari oportet, ita tamen, ut si forte sanitatem recuperaverit, matrimonio soluto, ad poenitentiam admittatur. Concil. Agathense sub Symmacho can. 61. Epauense sub Symmacho can. 30. Moguntin. 1. cap. 56. Si quis uxorem viduam duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus, seu duobus nupserit sororibus; aut si quæ duobus fratribus nupserit, seu cum patre, & filio, tales copulationes anathematizari, & disjungi precipimus, nec unquam amplius conjugio copulari, sed magnâ districtione feriri. Aurel. 1. can. 20. Nec superstes frater thorum defuncti fratris ascendat, nec se quisquam amisse uxoris sorori audeat sociare: quod si fecerint, districtione ecclesiastica feriantur. Parisiense 1. can. 4. Gregorius II. in Concilio Romano 1. can. 5. Si quis fratris uxorem duxerit in conjugium, anathema sit. Zacharias Papa epist. 7. ad Pipinum, cap. 22. Egbertus Eboracensis Archiepiscopus in excerptis, can. 128. ibi: Superstes frater thorum defuncti fratris non ascendat, Domino dicente: Erunt duo in carne una: ergo uxor fratris tui soror tua est. Basilius Cæsar. epist. 157. Concil. Romanum sub Zacharia anno Christi 743. celebratum, can. 6. Parisiense sub Joanne III. can. 4. cui ansam dedit Clotarius Rex Francorum, qui matrimonium contraxit cum duabus sororibus, ut referunt Baronius, & Severinus Binus in notis ad ipsum canonem: Concil. Turon. 2. can. 22. editum & celebratum ad puniendam effrenatam libidinem Cariberti Regis Francorum, qui Merostendam sororem uxoris suæ primæ Marcobifæ duxit: cap. consanguinitas 35. q. 2. Carnotensis epist. 24. l. 5. penult. & ult. C. de incestis nupt. l. 2. C. Theodos. eod. tit. faciunt leges Alemanorum tit. 40. §. 1. Bajubar. tit. 5. Francorum lib. 5. Capitul. tit. 4. Wisigoth. l. 1. tit. 5. lib. 3. Secunda parte probatur auctoritate D. Gregorii d. respons. 7. & variis casibus, & exemplis, in quibus legitur, Summum Pontificem dispensasse, ut quis licet cum duabus sororibus contraheret matrimonium, ut fecerunt Martinus V. teste Sancto Antonino tom. 3. summa, tit. 1. cap. 11. Alexand. VI. & Clemens VII. in casibus relatis à Diana p. 8. tract. 1. res. 68. & Urbanus VIII. dispensavit nostris temporibus cum pernobilis Comite de Grajal, pro cujus dispensationis impetratione perdoctam edidit consultationem Magnus Præceptor Illustriss. D. Franciscus Ramos. Illustrant ultra congestos à Barbosa hic, Manrique de difференis utriusq. fori, q. 4. fol. 173. Petrus Gregor.

in cap. 1. de consuetudine, num. 6. & in cap. juvenis, num. 51. Basilius de matrim. lib. 7. cap. 34. num. 3. Wilius in method. jur. Canonici, fol. 464. Roussellius lib. 1. histor. Pontif. jur. d. cap. 5. in fine. Gomezius de conjugio Regis Angliæ cum relicta fratris sui. Borell. de præstantia Regis Catholicæ. cap. 16. Germonius lib. 1. animadv. cap. 16. Urrielus de matrimonio Regis Angliæ, Cujacius ad tit. G. de incestis nupt. Mendoza lib. 3. Concil. Illiber. cap. 49. Gothof. in l. 2. C. Theodos. de incestis nupt. Theoph. tom. 16. in heterocl. spirit. punct. 14.

Sed in præsentem assertionem pro dubitandi ratione ita insurgo: Vel matrimonium cum duabus sororibus, seu cum duobus fratribus est prohibitum à jure naturali, vel tantum à jure ecclesiastico: sed neutro casu potest defendi præfens Gregorii constitutio: ergo. Probatur minor. Si à jure naturali tale conjugium prohibitum est, non potest Pontifex dispensare, ex gravi etiam, & magna causa, cum in his quæ sunt juris naturalis Pontifex dispensare non valeat. cap. contra, cap. sunt 25. q. 2. probavi in cap. 6. de consanguin. & affin. igitur cum Livoniensibus noviter ad fidem conversis dispensari non poterat, ut matrimonii nullis à jure naturæ uterentur. Si autem tantum est improbatum à jure positivo, nullâ Livonienses indigebant dispensatione; siquidem infideles matrimonium contrahentes in ipsa infidelitate in gradibus tantum per sacros canones prohibitis, post baptismum uti possunt his matrimoniiis, cum ea validè contraherent, quia adhuc legibus Ecclesiæ non tenebantur, ut probavi in cap. de infidelibus, de consanguin. & affin. Igitur in præfenti casu Livonienses non indigebant nova dispensatione ut matrimoniiis validis uterentur. Auguetur hæc dubitandi ratio ex facto sancti Kiliani Apostoli Franciæ Orientalis, qui cum ad fidem Catholicam perduceret Gobertum Ducem illius provinciæ, post baptismum sollicitè curavit, ut dimitteret Gelianam, quæ prius fuerat uxor fratris Goberti: ipsa furore accensa Sanctum ultimo supplicio affici jussit; ut referunt Trichemius & Surius laudati à Baronio in martyrol. die 8. idus Julii, & tom. 8. annal. anno 689. n. 10. Nicolaus Serarius in opuscul. 51. tom. 20. de sancto Kiliano. Quod divortium sancti Kiliani Goberto non prædicaret, si licetè posset post baptismum retinere uxorem fratris defuncti, quam adhuc in ipsa Gentilitate acceperat.

Quæ dubitandi ratione non obstante, vera est præfens assertio, pro cujus expositione sciendum est, quæstionem de nuptiis cum uxore fratris mortui, vel sorore uxoris prædefunctæ, in omnibus Academicis Europæ, ab omni genere litteratorum in causa Henrici VIII. Regis Angliæ, qui duxerat uxorem relictam fratris, valde disceptatam fuisse, in qua nec quidem Catholicæ Scriptores consenserunt; & Novatores nostri sæculi ut in hac parte aliquid detrahant potestati, & ului Ecclesiæ, acriter defendunt, in hoc primo gradu affinitatis lineæ obliquæ matrimonium jure naturali, & divino esse prohibitum. Expendunt hujus sententiæ assertores primò, quod soror uxoris mariti, soror mariti creditur, & cognata, c. quos autem 35. q. 2. c. sanè 14. 35. q. 1. c. porro 36. q. 5. D. Basil. in epist. ad Didorum Episc. cujus verba dedi in can. 61. Concil. Illiber. Igitur quemadmodum cum sorore prohibetur matrimonium à jure naturali, l. liberimus 8. juncta l. ult. ff. de ritu nupt. pluribus relatis docuerunt San-

Sanchez de matrim lib. 7. disput. 52. num. 11. Diana 4. p. tract. 4. resol. 43. Leonardus Coqueus ad D. August. lib. 15. de civit. Dei. cap. 16. Cujac. lib. 36. q. 99. Papin. in l. si adulterium 38. ff. de adult. ita & cum uxore fratris. Secundò quia si tale matrimonium non esset prohibitum jure naturali, non rectè D. Joannes argueret; & increparet Herodem Tetrarcham Galilææ, hominem Idumæum, à legibus Hebraicis solum, eo quòd acciperet in uxorem Herodiam uxorem fratris sui Philippi, ut refertur *Matthæi cap. 14. Luca cap. 3. Marci cap. 3.* licet quæstio, nec levis sit, ut refert D. August. de fide, & operibus, & q. 61. & 65. in *Levit.* an cum Herodes accepit Herodiam in uxorem, viveret Philippus ejus frater, necne, cum jam tunc decessisset docuerint D. Chrysostomus in *Matthæum homil. 14. Tertul. adversus Marcionem cap. 13. Isidorus Pelusiota lib. 4. epist. 96.* Igitur quia matrimonium in hoc gradu prohibitum est à jure naturali. Similis etiam conjugii reprehensiones, seu potius detestaciones factas legitimus apud Judæos, Gentiles, & Catholicos. Exprimis enim Josephus lib. 27. *antiquit. cap. ultimo, & Ægippus de excidio Hierosolym. lib. 2. cap. 2.* graviter notant Archelaum Tetrarcham Judææ, eo quòd Glaphiram fratris sui Alexandri uxorem in conjugem acciperet, ea verba addendo: *Et fides fecit, quia hujusmodi conjugia, nec vivorum legibus impunita sunt, nec mortuorum voluntatibus.* Ex secundis Dionysius Halicarn. lib. 4. *antiquit.* reprehendit Tarquinium Superbum, septimum Romanorum Regem, eo quòd cum Tullia uxoris suæ defunctæ sorore connubium iniret, his verbis: *Ducens viricidam sponsam in sororis thalamum, ex pacto nefario primus ac solus inducens in hanc urbem morem impium, & apud omnes Græcos simul, & Barbaras nationes simul abominabilem.* De Catholicis idem tradunt Gregorius Turon. lib. 4. *histor. Francorum, cap. 3. & 9.* qui valde reprehendit matrimonium contractum à Clotario Rege Francorum cum sorore uxoris prædefunctæ: & lib. 4. cap. 26. refert Sanctum Germanum Episcopum Parisiensem excommunicasse Caribertum Regem Galliarum filium dicti Clotarii, eo quòd sororem uxoris suæ Merostendæ in uxorem accepit, cujus matrimonii causâ editum fuisse canonem 22. Concil. Turon. 2. jam supra notavi. Tandem expendunt pro hac sententia dictam legis veteris sanctionem relata in *cap. 18. Levitico, vers. 16.* in illis verbis: *Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpitudinem fratris tui est.* Et *cap. 20. Is qui duxerit uxorem fratris sui.* Quæ verba de uxore fratris jam defuncti accipienda esse, jam docuit Alhericus Gentilis lib. 5. de nupt. cap. 9. Ergo quia in primo gradu lineæ obliquæ matrimonium prohibitum est.

8. Adhuc tamen defendenda est contraria sententia, videlicet nec naturali jure, nec lege gratiæ matrimonium in hoc primo gradu lineæ transversalis prohibitum esse: quam sententiam tenuerunt Covarr. 2. p. de matrim. cap. 6. §. 9. Layman lib. 1. *summæ, tract. 4. cap. 22.* Sanchez de matrim. lib. 7. *disp. 66. n. 11.* Rebellus de obligat. justit. p. 2. lib. 3. q. 15. n. 11. post Sylvestrum & alios Mozius de matrim. column. 7. num. 15. Duarenus ad tit. *solut. matrim. tit. de nupt. cap. 3.* Cujac. lib. 8. *obs. cap. 18. & ad tit. de gradibus.* Menochius lib. 2. de arbr. num. 45. Farinac. in praxi, q. 149. num. 118. Hermannus Pistor. *observ. 112. num. 98.* Joannes Baptistæ Cæsar *consil. Altorf. adopt. 19.* Pro quo-

rum sententia faciunt sequentia fundamenta. Primum deductum ex *cap. 25. Deuter.* ubi necessitas imponitur fratri viri defuncti, qui decessit sine liberis, ad fuscitandum semen fratris, ejus derelictam in uxorem accipere, quod non ita lege veteri statueretur si in hoc primo gradu matrimonium esset prohibitum jure naturali. Similiter *cap. 18. Levit. vers. 18.* prohibetur marito in pellicatu habere sororem propriæ uxoris eâ vivâ, ibi: *Sororem uxoris tuæ in pellicatu illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc eâ vivente.* Ubi communiter Expositores, quos sequuntur Lorinus ibi, Bellarm. tom. 2. *controver. lib. 1. de matrim. cap. 27. vers. 9. Probatur, Arcadius in concord. Ecclesie Orient. & Occid. lib. 7. cap. 31.* admittunt præmortuâ uxore licitum esse matrimonium cum ejus sorore: igitur quia non est tale matrimonium nullum à jure naturæ. Secundò quia variæ sunt leges, tam sæculares, quam ecclesiasticæ, ita quibus hoc matrimonium, aut cum duobus fratribus prohibetur, non improbat, vel nullum declaratur antea contractum. Ex civilibus, ut in l. 2. 3. & 4. *C. Theodosiani de incestis nupt.* ubi de cætero prohibetur contrahi hoc matrimonium, & de facto contractum, tanquam incestuosum puniunt: unde deducitur, inter contrahentes incestum à jure gentium prohibitum non committi, juxta legem ultimam *ff. de ritu nupt.* quod expresse docetur lib. 18. *Basil. tit. 4. & apud Harmenop. in promptuar. lib. 4. tit. 6. de incestis nupt.* his verbis: *Nefaria nuptia sunt, quæ inter ascendentes contrahuntur; at in prohibitarum numero sunt, quæ ex transverso, & ex affinitate contrahuntur.* Et in l. 1. tit. 5. lib. 3. *legum Visigoth. & lib. 3. tit. 5.* dum prohibetur matrimonium cum vidua fratris, vel sorore uxoris, adjicitur: *Nisi de licentia Regis illud contraxerit, qui solebat in gradibus prohibitis dispensare, ut notavi in cap. quia, de consanguin. & affin. & in legibus Longobard. lib. 2. tit. 8. cap. 3.* dum matrimonium cum duobus sororibus contractum illicitum declaratur, nulla alia ratio adjicitur, nisi quia canones sic habent: ergo quia jure naturali tales nuptiæ non sunt prohibitiæ. Ex sacris canonibus, dum in canone 61. Concil. Illiber. matrimonium cum duobus sororibus prohibetur, tantam poenitentiam illud contrahentibus injungitur, & in Concil. Agathensi. *can. 65. Epau. sub Symmacho can. 30. Aurel. 4. can. 27. Turon. 2. can. 22.* dum matrimonium hoc prohibetur, adjicitur: *Quod in presenti tempore prohibemus, ita ut ea quæ sunt antè instituta, non solvamus.* Et in Concil. Aurel. 3. sub Vigil. *can. 10.* etiam adjicitur, quia his, qui per ignorantiam lapsi sunt, subvenitur, &c. Quæ ignorantia non excusaret ab incestu, si ille jure gentium committeretur, l. si adulterium 38. §. *quare, ff. ad l. jul. de adult. l. 2. C. de injus vocand. cap. gaudemus de divort. cap. flagitia 32. q. 7. l. ult. tit. 6. part. 4.* Faciunt textus præfens, & Gregorius Magnus ab Innocentio III. in eo expensus, ubi Gregorius Anglis, & Innocentius Livoniensibus indulserunt, ut matrimonii contractis cum sororibus uxorum defunctarum uti possent; quod neutiquam permitterent, si similes nuptiæ irritæ essent à jure naturali. Tandem facit usus diversarum gentium, nec barbararum, apud quas matrimonium cum duobus sororibus successivè permissum, & usitatum fuit. Primò enim in provincia Chanaan nuptiæ cum viduis fratrum receptæ fuerunt, ut probant Abulenſis in *cap. 21. Rub.* Nicolaus Serarius *ibidem,*

*ibidem, cap. 4. q. 7. post Cajetanum & alios Benedictus Pererius in Genesim cap. 38. disput. 4. juxta quam consuetudinem legimus Genesim c. 38. vers. 7. quod cum mortuus esset Gor primogenitus filius Judæ sine sobole, Juda Onanem secundogenitum jussit ingredi ad Thamar relictam viduam, & suscitare semen fratris sui. Et Deiploom, unum ex filiis Priami, duxisse uxorem Helenam viduam Paridis sui fratris, fixerunt Virgil. lib. 6. *Aneid.* ubi notavit Servius Higinus *fab. 240.* Helenum quoque Hectoris fratrem post mortem Pirri Andromachen ipsius Hectoris viduam in uxorem duxisse, etiam tradit Paulanias *lib. 2.* Alia congerunt diversarum gentium exempla Tiracquel. *in l. 7. connub. gloss. 2. n. 50.* Balduinus *ad novel. Justin. pag. 69.* & nos *in d. can. 61. Concil. Illiber.* Apud Romanos etiam hoc in gradu primis temporibus prohibitum non fuisse matrimonium, constat ex iuribus in eodem canone congestis, & ex Apulejo *apolog. 2.* ubi refert, Pudentillam tabulas nuptiales fecisse cum viri mortui fratre. Et tandem Imperator Honorius Stiliconis duas filias in matrimonio habuit, Mariam scilicet, & Thermaciam, vel Ermanciam, ut vocat Jordanes *in chron. de rebus Geticis*: infelici tamen eventu; nam ex neutra liberos suscepit, testibus Zonara *tom. 3. annual.* Marcellino Comite *in chron. Paulo Diacono lib. 16 ad Eutrop.* Jureto *in notis ad Ivoem, epist. 248.* Constantinum tamen, & ejus filium Constantem, & Constantium simile matrimonium cum uxore fratris defuncti prohibuisse, constat *ex l. 2. C. Theodos. de incestis nupt.* ante quæ tempora in Republica Romana non reperiebatur similis prohibitio. Nec contrarium probat Gajus *lib. 1. Instit. tit. 4. §. 8.* in illis verbis: *Sed nec uni viro duas sorores habere, nec uni mulieri duobus conjugii fratribus permittitur.* Cum constet Gajum Jureconsultum floruisse ante dictam constitutionem; siquidem attigit Divi Hadriani tempora, & vixit usque ad tempora Antonii Caracallæ, *l. 7. in princip. ff. de rebus dub. l. nuper 42. ff. de donat. inter.* observantur Revardus *lib. 3. connect. cap. 19.* Panciroli *lib. 8. var. cap. 23.* Joannes Bertrand. *de jurisperitis pag. 35. & 77.* Herbelinus *de orig. jur. cap. 48. num. 23.* Nam respondetur verba illa neutiquam Gaji J. C. esse, sed potius interposita ab Aniano Alarici Regis Gothorum Cancellario, ut *in d. can. 61. Concil. Illiber.* notavi, ubi etiam exposui legem *17. C. de nuptiis.**

9.
Respondetur fundamentis contrariae sententia.

Quod sententiæ retentæ non obstant fundamenta contrariæ. Non primum, nam strictè & propriè frater mariti non est uxoris ejus frater, cum non ab eodem stipite descendant, nec eadem sanguinis linea junctantur; sed latè & interpretativè dicuntur fratres per affinitatem. quo modo sunt accipiendæ auctoritates ibi adductæ, & docuit Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 76. n. 12.* Nec etiam si admitteremus loco fratrum haberi, ideo matrimonium jure naturali inter eos prohiberetur, ut de veris fratribus probavi *in cap. 5. de consanguin. & affin.* Nec obstat secundum fundamentum deductum ex facto D. Joannis, dum increpavit Herodem eo quod in uxorem acceperat uxorem fratris sui Philippi. Cui facile respondetur admittæ sententia eorum, qui docuerunt, adhuc superstite Philippo Herodem accepisse ejus uxorem, ut censuerunt ex sanctis Patribus Hieronymus, & Thom. *in cap. 4. Matthæi, Beda, in cap. 6. D. Marci*: ex Scripturis Ecclesiasticis Josephus *lib. 18. antiquit. cap. 9.* Ægesippus *lib. 2.*

de excid. Hierosolymit. cap. 15. ubi de Sancto Joanne ita ait: *Non solum enim quasi prædicator Evangelii, fraterni cubilis incestum reprehendebat, verum etiam quasi legis executor, prævaricatores legis condemnavit, qui fratris uxorem eripuerat; præsertim habentem semen ex germano ipsius.* Eusebius Pamphil. *lib. 1. histor. Eccles. cap. 11.* juxta versionem Joannis Christoph. *ibi: Illam Herodiadem dico viro suo adhuc superstite ademit, cujus causâ etiam obruncavit Joannem.* Nicephorus Calixtus *lib. 1. histor. cap. 19.* *ibi: Hanc ille cum uxorem esse sciverit fratris Philippi, contra legis constitutionem (semen enim habebat ex fratre) & quidem adhuc eo superstite, ut Josepho videtur, duxerat.* Ex Doctoribus Abulensis *in cap. 18. Matthæi, q. 18.* Cajet. *in opuscul. tom. 8. tract. 13. vers. verba autem, Bellarmin. tom. 2. controvers. lib. 1. de matrim. cap. 27. vers. 2. responderi.* Covart. *in 4. 2. p. cap. 6. §. 10. num. 9.* Sanchez *d. disput. 66. n. 12.* Basil. *de matrim. lib. 7. cap. 34.* Spondanus *in epist. Baronii, anno 39. num. 119.* Saliarius *in annalibus tom. ult. anno mundi 4086. ex n. 5.* Et adhuc admittæ sententia eorum, qui docuerunt Philippum jam tunc decessisse, justè tamen S. Joannes Herodem increpavit, eo quod acciperet uxorem fratris sui defuncti. quia filiam reliquerat, scilicet saltatricem Herodiadem: unde nec juxta legem ipsam Moyse datam poterat eam in uxorem accipere, cum adhuc ea lex vigeret, juxta illud Lucæ *cap. 26. Lex & Propheta usque ad Joannem, ut considerat Tertul. ad versus Marcionem cap. 34.* *ibi: Joannes enim revidens Herodem, quod adversus legem uxorem fratris sui defuncti duxisset, habentis filiam ex illa, non aliâs hoc permittere, & præcipiente lege, quàm si frater in liberis decesserit. Nec interest, ipsum Herodem Idumæum fuisse, & ita non obligari legibus Hebraicis; nam tam ipse, quàm ejus pater Herodes major, nec non alii Idumæi retrò per centum annos credebantur origine, & religione Judæi, quia provincia illa spectare cepit ad Regnum Judæorum, juxta quorum ritus, & religionem, abjecta idololatria, vivebant, ut probat Josephus *lib. 3. antiquit. in cap. 17. Genes. vers. 4. num. 100.* ex Scaligero Casaubonus *exercit. 1. in Baron. cap. 1. & 2.* Torniel. *in annal. sacris, tom. 2. anno 418. & 452.* Accedit quia Herodes, nec non pater ejus origine Idumæi, proselyti erant, ad Judaicumque conversi, & valde Judaicam religionem sectabantur, ut ita facilius regnum illud lucrificarent, ut probant Serarius *tom. 1. in opusc. de Herode, cap. 2. §. 7. & 15.* Baronius *in apparatu, num. 5.* Saliarius ubi *suprà, num. 8.**

Nec obstat quod de matrimonio Archelai expendebamus, quod improbarunt Josephus, & Solonius Ægesippus. Nam causam ipsius reprehensionis ipsi expresserunt, non ex eo, quod repugnaret juri naturali, sed quia contrarium erat legi Moyse datæ; siquidem ipsa Glaphira duos susceperat filios ex ipso Alexandro fratre Archelai, unde juxta legem Moyse non poterat illam in uxorem accipere, ut expressit Josephus *ibi: Paternam quoque legem transgrediens, Glaphiram Archelai quidem filiam, Alexandri vero fratris conjugem, ex qua filios quoque susceperat, sibi accersit in uxorem.* Et Ægesippus *ibi: Glaphiram contemplantis Archelai, quod fratrem mariti, filiorum patrum, aut quamquam pie refugiendum arbitrareretur, ita deperire cepit, ut uxorem egeret Marianam, &*

Gla-

Glaphiram in locum illius substitueret. Nec etiam obstat casus Tarquinii, quem reprehendit Dionysius, nam celebris ille Historicus, non tam reprehendit simile matrimonium, quod illis temporibus, & sequentibus Romanis concessum fuit; quàm circumstantias, quæ illud præcesserant, videlicet adulterium conjunctum cum nece utriusque conjugis. Tarquinius enim adulterium commisit cum Tullia, fide adinvicem data de futuro matrimonio, & ut Tullia maritum Arantem, fratrem majorem Tarquinii occideret, & ipse Tarquinius uxorem & sororem majorem Tullia necaret, & ambo in necem Servii Tullii patris, focerique concurrerent, ut fecerunt, ut refert ipse Dionysius *lib. 4.* & innuit Titus Livius *lib. 1.* unde justè Dionysius factum illud nefarium appellat, admodumque abominabile apud Græcos, & barbaras nationes, ut etiam Horatius *lib. 4. od. 12.* loquens de Tereo Rege Thraciæ, qui cum Philomena forore uxoris suæ Prognæ matrimonium celebravit, ait:

Infelix & Cecropia domus

Aeternum opprobrium, quod malè barbaras

Regum est ultra libidines.

Nec tandem faciunt casus Clotharii, & Cariberti Regum Gallia, quorum matrimonia non fuerunt improbata, quia juri naturali repugnarent, sed quia sine dispensatione Pontificis fuerunt celebrata, & ita nulla erant, juxta sacros canones. Concil. Epau. & Aurelian. supra relatos. Accedit, quia ambo matrimonium contraxerunt cum sororibus uxorum, vivis adhuc ipsis uxoribus, ut referunt idem Gregorius Turonens. *lib. 4. cap. 9. & 36.* unde ex alio capite, polygamia videlicet, nefaria & abominabilia erant similia matrimonia. Nec tandem obstat dicta auctoritas Levitici; nam cum prohibitio illa esset legis veteris, cessavit per mortem Christi, ut locum illum exponens contra eos, qui existimant eam prohibitionem, utpotè moralem, durasse etiam post Christi mortem, probavi *in cap. 5. de consanguin. & affin.* Accedit, nam in ipso textu Levitici non prohibetur marito accipere duas sorores in uxores successivè; id est defunctâ primâ, secundam; sed tantum turpitudinem fratris sui revelari, id est, uni uxori nubere successivè duos fratres, in quo casu major datur ratio prohibitionis.

11.
Traditur
ratio dubi-
tandi.

His suppositis apparet ratio præsentis assertionis; nam cum matrimonium cum duobus fratribus, & sororibus sit prohibitum tot sacris, & prophanis legibus supra relatis, nemo potest sororem uxoris suæ jam prædefunctæ, vel fratrem mariti sui in conjugem accipere. Sed cum hæc prohibitio non à jure naturali, seu divino proveniat, sed tantum positivo, potuit Innocentius III. cum Livoniensibus dispensare, ut matrimoniis contractis in infidelitate cum uxoribus fratrum suorum, etiam post baptismum uterentur; quia Romanus Pontifex ex justis causis potest dispensare in omnibus gradibus jure ecclesiastico prohibitis, & per consequens in hoc primo gradu affinitatis lineæ transversalis, ut docuerunt post D. Thomam 2. 2. quæst. 154. art. 5. ad 3. plures compelli à Thoma Sanchez *lib. 7. de matrim. dispur. 66. num. 1.* Barbosa *in l. fratris 5. Cod. de incestu nupt.* Connanus *lib. 8. comment. cap. 5. num. 7.* Duarenius *ad tit. ff. solut. matrim. tit. de nupt. §. 5.* Gutierrez *de matrim. cap. 99. num. 9.* Basil. Legion *ead. tract. lib. 3. cap. 34. num. 2.* Men- D. D. Gonzal. *in Decretal. Tom. IV.*

doza *lib. 3. Concil. Miber. cap. 49.* Serarius *d. opusculo de sancto Kiliano, cap. 16.* Lorinus *in d. cap. 18. Levit. Bonacina de impediment. matrim. quæst. 32. num. 7.* P. Hurtado *de matrim. dispur. 20 diffi- cult. 3.* quamplures relati ab Illustr. Ramos *in d. consulti. ex num. 45. usque ad 51.*

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, nam verum est, in hoc primo gradu lineæ transversalis matrimonium non esse prohibitum à jure naturali; adhuc tamen necessaria fuit præsens Innocentii dispensatio, ut Livonienses ad fidem conversi uterentur ipsis matrimoniis contractis in infidelitate, ad sedandum scandalum, quod inter alios fideles oriri poterat, dum videbant cum duabus sororibus matrimonio conjunctos tali matrimonio uti. Unde Innocentius nihil statuens de vinculo ipsius matrimonii, tantum indulget Livoniensibus ad fidem noviter conversis, ob eorum infirmitatem, ut possent post baptismum uti eisdem matrimoniis, si ea contraxerunt cum uxoribus fratrum, qui sine liberis decesserunt; quia tunc ratio illa, quæ reddebat licitum simile matrimonium in lege antiqua, eos excusabat à tam gravi inhonestate: nam licet hoc conjugium jure naturali non sit irritum, tamen non honestè sine causa contrahitur; & ita etiam causam exigat Pontifex in præsentem ad dispensandum cum Livoniensibus, ut matrimoniis antea contractis uti possent: docuerunt Gloss. & Panormit. *in præsentem*, quos sequuntur Covarr. *suprà*, Sanchez *lib. 7. de matrim. dispur. 65. num. 5.* Nec obstat augmentum deductum ex facto sancti Kiliani, cui minime satisfaciunt Serarius *suprà in opusculo de sancto Kiliano, cap. 16. 17. & 18.* qui affirmat, quod sanctus potuit illud tolerare, dum Gobertus non fuerat sacro baptismate regeneratus; at postquam clavibus Ecclesiæ parebat, tenebatur eum hortari, & suadere, ut à Geliana discederet; tanquam à matrimonio per sacros canones prohibito. Nam hæc solutio facile convincitur ex præsentem textu, & traditis *in cap. de infidelibus, de consanguin. & affin.* Quare eà omisâ dicendum est, duplici ex causa sanctum Kilianum increpasse Gobertum, suasisseque ut Gelianam dimitteret. Prima, quia licet matrimonium contractum in infidelitate contra sacros canones, sustineatur post baptismum; tamen id procedit, quando juxta leges suæ patriæ, & provinciæ celebratum fuerat, ut expressè docetur *in d. cap. de infidelibus*: unde cum legibus Francorum, & Germanorum prohibitum esset matrimonium cum relicta fratris, ut constat ex lege Salica, *tit. 14. §. 18. ibi: Si quis sororis, aut fratris filiam, aut certè alterius gradus consobrinam aut fratris uxorem, aut avunculi sceleratis nuptus sibi conjunxerit, huic pœna subjaceat, ut à tali consortio separetur, atq; etiam si filios habuerit, non habeantur legitimi hæredes, sed infamâ sint notati.* Sic legitur *tit. 19. legum Alemân. Bajubar tit. 6. Longob. lib. 8. tit. 2.* idè matrimonium nullum fuit in ipsa gentilitate contractum, utpotè contra leges patrias. Quare post baptismum sustineri non poterat, *ex d. cap. de infidelibus.* Secunda, quia licet Gobertus fidem catholicam profiteretur, baptizatusq; esset, tamen Geliana ejus uxor in infidelitate persistebat, ut patet ex historia ipsius martyris, quam ex veteri manuscripto dedit Serarius *ubi supra*, ibi: *Dux Gobertus assidua adhortatione beatissimi Presulis ad meliora indies proficiebat, sed conjugium habebat*

12.
Dissolvi-
tur dubi-
tandi ra-
tio.

pro ritu gentilitatis. Unde timor aderat, ne ex diuturna cohabitatione maritum ad paganismum retraheret, ut agnoscitur ex alia clausula ipsius historiae, ibi: *Fili mi, quem per Evangelium Christi genui, gaudeo valde perfecta fidei tua; sed mulierum movet me, quod illicitis nuptiis teneris implicatus, nec mediocriter formido, ne a recto itinere tali conjuge retarderis.* Unde cum matrimonium etiam legitime contractum in ipsa infidelitate dissolvatur, altero ex conjugibus ad fidem converso, cum alter converti renuit, sed cohabitare vult cum contumelia Creatoris, aut periculum datur perversionis, capite quanto, capite gaudemus, hoc titul. ideo sanctus Kilianus reſtarguebat Gobertum, ut dimitteret Gelianam Gentilem converti ad fidem renuentem, cum ex tali cohabitatione periculum daretur perversionis.

13. Sed adhuc supra traditis obstat textus in cap. ad audientiam, de sponsal. in illis verbis: *Sed quoniam scriptum est, quod sponsam fratris frater non potest habere.* Ex quibus communiter deducunt repetentes ibi, quod matrimonium cum uxore fratris lege divina est prohibitum: ergo in praesenti casu dispensare non poterat Innocentius cum Livoniensibus, ut uterentur matrimoniis contractis contra legem divinam. Idem ferè probatur ex Concil. Romano sub Zachar. can. 6. anno Christi 743, ibi: *Ut consobrinam fratris uxorem, vel etiam de propria cognatione nullus presumat in conjugio copulare; quia scriptum est in lege Domini, Turpitudinem uxoris patris, uxoris fratris, atque sororis tuae non revelabis, turpitudinem enim tua est.* Concil. Paris. 3. can. 4. ibi: *Nullus ergo illicito conjugio contra preceptum Domini sortiri presumat fratris relictam.* Concil. Arvern. sub Vigilio can. 11. ibi: *Si quis relictam fratris sororem, uxoris, & carnalis contagii maculam crediderit violandam, & ausu sacrilego auctoritatem divinae legis, ac iura naturae presumpserit, &c.* Ex quibus aperte

probatur, conjugium cum relicta fratris prohibitum esse lege divina. Sed ut huic difficultati satisfaciamus, dicendum est, illa verba dicti capituli ad audientiam, quoniam scriptum est, non esse referenda ad legem veterem, seu ad illam sacrae paginae auctoritatem; nam in tota sacra Scriptura similis sententia non reperitur; siquidem in cap. 16. & 20. Levit. ubi gradus prohibitionis hujus recensentur, non agitur de sponsa fratris, sed de ejus uxore: nec in dicto cap. ad audientiam, agitur de impedimento affinitatis, cujus ratione matrimonium in lege veteri prohibebatur cum uxore fratris, sed de impedimento publicae honestatis, quod merè ecclesiasticum est, ut ibi probavi: unde illa verba referenda sunt ad canones antiquos, in quibus ob publicae honestatis justitiam, matrimonium jam erat prohibitum cum sponsa fratris; quos retuli in ejus textus commentario. Et si adhuc admittamus, ut voluit Cujac. ibi, ea verba referenda esse ad legem veterem, de qua sanxerunt PP. in Concil. Rom. Arvern. & Paris. proximè relatis, adhuc dicendum est, eos non expendere legem veterem, quasi hodie intra easdem personas ex lege gratiae matrimonium prohibeatur; sed ad adstruendam, & firmandam suam sanctionem, referunt in lege veteri hujusmodi matrimonia fuisse reprobata: non tamen inde inferas, eam legem vigere apud Christianos, & suscitata fuisse; cum passim ad illustrationem suarum sanctionum PP. Ecclesiae utantur praecipis etiam carnalibus legis veteris; non tamen ideo docent eam adhuc vigere, aut observari, sed tantum ut facilius quod in eis canonibus sancitur, suadeatur, & observetur: ita PP. in dictis Conciliis Rom. Paris. & Arvern. expendunt sanctionem legis veteris; non tamen ideo docent omnes gradus in lege veteri prohibitos; hodie etiam prohibitos censeret ex eadem lege, ut jam probavi in cap. litteras, de restit. spol.

TITULUS XX.

De donationibus inter virum & uxorem, & de dote post divortium restituenda.

CAPITULUM

Ex Concilio habito apud (a) Wormatiam.

Mulieres verò cum pro aliqua licita (b) causa à propriis viris fuerint (c) separatae, totam (d) dotem praecipimus sibi reddi, quam à die nuptiali receperunt: & (c) post expletum annum accipiant alios viros, si voluerint: similiter & vir uxorem.

NOTAE.

(a) **W**ormatiam.] Ita legitur in prima collectione, sub tit. de dote post divortium restituenda, cap. 1. post Concil. Lateran. p. 50. cap. 46. legitur *Guarmanciam*: in hac sexta collectione *Wormatiam*. Sed cum textus hic non reperitur in Concil. Wormatiensi, quod dedit Pater Sir-

mundus tom. 17. Concil. Regie editionis, credo deductum esse ex Concilio Wormatiensi celebrato temporibus Caroli Magni, de quo nonnulla notavi in cap. 1. de eo qui cognovit consanguin.

(b) *Licita causa.*] Ut excludatur adulterium, quo casu matrimonium solvitur quoad thorum, cap. significasti, de divortio, & dos non restituitur, immò potius lucro mariti cedit.